

3	Жертвувати своїми цілями заради	Ділити нагороди з	Ділити нагороди з	Підкорятись вимогам, які виходять від
4	Ділити нагороди з	Жертвувати своїми цілями заради	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>
5	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Жертвувати своїм майном заради	Підкорятись вимогам, які виходять від	Жертвувати своїми цілями заради
6	Підкорятись вимогам, які виходять від	Розділяти провину за невдачі з	Жертвувати своїми цілями заради	Жертвувати своїм майном заради
7	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	Жертвувати своїм майном заради	Ділити нагороди з
8	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	Підкорятись вимогам, які виходять від	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>

Аналіз даних таблиці 1-4 показав, що у студентів-психологів на перші позиції за соціальними групами вийшли такі цінності як *ділити нагороди з* - це сім'я (5,63); *зберігати гармонійні стосунки з* – друзі (5,41) та колеги (4,55); і *зберігати самоконтроль в ставленні до* - соціальна група незнайомі (3,81).

У студентів факультету фізичного виховання отримано такі результати. На першій позиції у всіх чотирьох соціальних групах (сім'я, друзі, колеги, незнайомі) розмістились такі цінності як *зберігати гармонійні стосунки* (табл.4). Мабуть дається взнаки специфіка спортивної діяльності та принципи спорту. У психологів ця цінність на першій позиції тільки у двох соціальних групах, а саме – друзі та колеги (табл. 2).

Найменший показник середнього арифметичного (4,32) у психологів виявлено в цінностях *розділяти провину за невдачі з* – у таких соціальних групах як сім'я (4,29) і колеги (2,19), та *підкорятись вимогам, які виходять від друзів* (2,85) та незнайомих (0,48). У вибірці студентів факультету фізичного виховання останню позицію займають такі цінності як *розділяти провину за невдачі з* – сім'єю (4,32), колегами (2,14), незнайомими (0,45) та *підкорятись вимогам, які виходять від* - це соціальна група друзі (3,5). Отже, стосовно останніх позицій в рейтингу цінності в обох вибірках майже співпали. Щодо перших позицій, то виявлено деякі розходження (табл. 2, 4).

Висновки. Отже, студенти-спортсмени більше сповідують колективізм, стосовно збереження гармонійних стосунків з сім'єю, друзями, колегами, незнайомими. Психологи, вже більше схиляються до індивідуалізму, що пов'язано з їх майбутньою професією. Індивідуалізм-колективізм – це показник, за яким різняться культури: ступінь, в якій культура пробуджує, живить та задовольняє потреби, прагнення, бажання та цінності автономного та унікального «Я» в більшій мірі, ніж потреби групи. В індивідуалістичній культурі особисті потреби беруть гору над потребами і цілями інших людей; в колективістських культурах особисті потреби приносяться в жертву інтересам групи. Проведені дослідження є ще одним кроком до розуміння ментальності молодого покоління, зокрема студентів, що дозволить прогнозувати майбутні напрямки соціокультурного розвитку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацумото Д. Психология и культура / Дэвид Мацумото. – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 416 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).

Мазена І.

Науковий керівник – доц. Чорна І. М.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ 5-ТИ РІЧНОГО ВІКУ.

Актуальність дослідження. Значення пам'яті в житті людини дуже велике. Абсолютно все, що ми знаємо, вміємо, є наслідок здатності мозку запам'ятовувати й зберігати в пам'яті образи, думки, пережиті почуття, рухи та їх системи. Процес запам'ятовування, збереження й наступного пригадування або упізнавання того, що людина раніше сприймала, переживала чи робила, називається пам'яттю.

Пам'ять зберігає нам знання, а без знань немислимі ні плідна діяльність, ні успішне навчання. Чим більше людина знає та вміє, тобто чим більше зберігається в неї в пам'яті, тим більшу користь вона зможе принести своєму народові, своїй Батьківщині.

Роль пам'яті у розвитку дитини важко переоцінити. З її допомогою вона засвоює знання про навколишній світ і саму себе, набуває різноманітні вміння і навички. Робить це, в основному, мимоволі. Дитина зазвичай не ставить перед собою мети щось запам'ятати, інформація, яка надходить до неї, запам'ятовується якби сама по собі. Правда не будь-яка інформація: легко запам'ятовується те, що приваблює своєю яскравістю, незвичайністю, що справляє найбільше враження, що цікаве.

Розвиток пам'яті у дітей 5-ти річного віку характеризується поступовим переходом від мимовільного й безпосереднього до довільного й опосередкованого запам'ятовування й пригадування. Спочатку у дитини переважає образна пам'ять, значення якої зменшується з віком. Проте, результат запам'ятовування зазвичай вище при опорі на наочний матеріал, так що широке використання наочних засобів навчання є закономірним і ефективним.

Психологічні особливості дітей дошкільного віку досліджували: З.М. Істоміна, А.Н. Білоус, А.Р. Лурія, П.П. Блонський, А.Н. Леонтьєв, В.І. Самохвал, інші.

Актуальність даної теми обумовлюється беззаперечним значенням пам'яті у забезпеченні якісного розвитку особистості та процесу успішного навчання у школі.

Об'єкт: психічний процес пам'яті у дітей 5-ти річного віку.

Предмет: психологічні особливості розвитку пам'яті у дітей 5-ти річного віку.

Мета дослідження – дослідити психологічні особливості розвитку пам'яті у дітей 5-ти річного віку.

Висвітлення проблеми. Дослідження рівня розвитку пам'яті у дітей 5-ти річного віку проводилося в ДНЗ №9, м. Тернопіль. Обсяг вибірки 25 респондентів, серед яких 16 хлопчиків та 9 дівчаток. Вік дітей: 5 років.

Мета дослідження: дослідити психологічні особливості розвитку пам'яті у дітей 5-ти річного віку.

Аналіз результатів дослідження.

Дослідження за методикою «Запам'ятай цифри» в групі дітей дозволило отримати наступні результати (Табл.1).

Таблиця 1

Рівень розвитку короточасної слухової пам'яті пам'яті у дітей 5-ти річного віку

Рівні	Дівчата		Хлопці		Разом:	
	а.к.	у%	а.к.	у%	а.к.	у%
Низький	0	0	1	6.25	1	4
Середній	0	0	1	6.25	1	4
Високий	9	100	14	87.5	23	92
Всього:	9	100	16	100	25	100

У 100% дівчаток спостерігається високий рівень розвитку короточасної слухової пам'яті.

У 87.5% хлопчиків - високий, у 6.25% - низький, у 6.25% - середній рівень розвитку слухової пам'яті.

Узагальнення отриманих результатів дає змогу констатувати, що у 4% респондентів низький, у 4% - середній, у 92% – високий рівень розвитку короточасної слухової пам'яті.

Дослідження за методикою «Вивчення мимовільного запам'ятовування» в групі дітей дозволило отримати наступні результати (Табл.2).

Таблиця 2

Рівень розвитку мимовільного запам'ятовування у дітей 5-ти річного віку (серія 1)

Рівні	Дівчата		Хлопці		Разом:	
	а.к.	у%	а.к.	у%	а.к.	у%
Низький	1	11.1	0	0	1	4
Середній	5	55.5	14	87.5	19	76
Високий	3	33.3	2	12.5	5	20
Всього:	9	100	16	100	25	100

На першому етапі діагностування, під час першої серії дослідження рівня розвитку мимовільного запам'ятовування встановлено, що у 33.3% дівчаток високий, 55.5% - середній і у 11.1% низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування. У 12.5% хлопчиків - високий, 87.5% - середній і у 0% низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування.

Загалом, у 20% респондентів високий рівень розвитку мимовільного запам'ятовування, у 76% – середній, у 4% – низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування.

На другому етапі діагностування (серія 2) було зафіксовано наступні результати (Табл. 3)

Таблиця 3

Рівень розвитку мимовільного запам'ятовування у дітей 5-ти річного віку (серія 2)

Рівні	Дівчата		Хлопці		Разом:	
	а.к.	у%	а.к.	у%	а.к.	у%

Дуже низький	0	0	2	12.5	2	8
Низький	2	22.2	6	37.5	8	32
Середній	5	55.5	6	37.5	11	44
Високий	1	11.1	2	12.5	3	12
Дуже високий	1	11.1	0	0	1	4
Всього:	9	100	16	100	25	100

На другому етапі діагностування, під час другої серії дослідження рівня розвитку мимовільного запам'ятовування встановлено, що у 11.1% дівчаток дуже високий, у 11.1 - % високий, 55.5% - середній і у 22.2 - % низький, у 0% дуже низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування.

У 0% хлопчиків – дуже високий, у 12.5% - високий, у 37.5% - середній, у 37.5% - низький, у 0% - дуже низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування.

Загалом, у 4% респондентів - дуже високий, у 12% - високий, у 44% – середній, у 32% – низький, у 8% дуже низький рівень розвитку мимовільного запам'ятовування.

Такі високі показники, можуть бути зумовлені віковими особливостями п'ятирічних дітей. Дітям сподобалися цікаві малюнки (стимульний матеріал для даної методики) і тому вони їх добре запам'ятовували та відтворювали.

Проведення методики для «Дослідження короткочасної пам'яті» дозволило отримати наступні результати (Табл.4).

Таблиця 4

Рівень розвитку короткочасної пам'яті у дітей 5-ти річного віку

Рівні	Дівчата		Хлопці		Разом:	
	а.к.	у %	а.к.	у %	а.к.	у%
Низький	1	11.1	2	12.5	3	12
Середній	7	77.8	12	75	19	76
Високий	1	11.1	2	12.5	5	12
Всього:	9	100	16	100	25	100

Дослідження рівня розвитку короткочасної пам'яті у дітей 5-ти річного віку дало змогу встановити, що у 11.1% дівчаток високий, у 77.8% - середній, у 11.1% –низький рівень розвитку короткочасної пам'яті. У 12.5% хлопчиків – високий, у 75% – середній і у 12.5% - низький рівень розвитку короткочасної пам'яті.

Загалом, у 12% респондентів високий рівень, у 76% – середній, у 12% – низький рівень розвитку короткочасної пам'яті.

Дослідження за методикою «Оцінки наочно –образної пам'яті» дозволило отримати наступні результати (Табл.5).

Таблиця 5

Рівень розвитку наочно-образної пам'яті у дітей 5-ти річного віку

Рівні	Дівчата		Хлопці		Разом:	
	а.к.	у%	а.к.	у%	а.к.	у%
Низький	0	0	4	25	4	16
Середній	8	88.9	9	56.25	17	68
Високий	1	11.1	3	18.75	4	16
Всього:	9	100	16	100	25	100

Дослідження рівня розвитку наочно-образної пам'яті у дітей 5-ти річного віку дало змогу встановити, що у 11.1% дівчаток - високий, у 88.9% - середній, у 0% - низький рівень розвитку наочно-образної пам'яті.

У 18.75% хлопчиків - високий, у 56.25% - середній і у 25% - низький рівень розвитку наочно-образної пам'яті.

Загалом, у 16% респондентів високий рівень, у 68% – середній, у 16% – низький рівень розвитку наочно-образної пам'яті.

Таким чином, аналіз отриманих у результаті проведення даного дослідження, дозволив зробити наступні висновки щодо особливостей запам'ятовування досліджуваної групи дітей, а саме:

- найбільш розвиненою у п'ятирічному віці є мимовільна пам'ять;
- діти найкраще запам'ятовують те, що їх найбільше цікавить, залишає найсильніші враження;

- об'єм матеріалу, який дитина запам'ятовує, багато в чому визначається емоційним ставленням до предмету чи явища;
- дітям було доволі складно зосереджуватися на одноманітній та не надто цікавій для них діяльності і навпаки - під час розглядання малюнків їхня увага була доволі стійкою;
- запам'ятовування слів, що не пов'язані між собою, також не дуже зацікавило дітей, проте слова, що мали для них певний емоційний контекст, вони добре запам'ятовували та охоче відтворювали;
- найбільш емоційно забарвленим матеріалом для дітей були малюнки, а найменш цікавим - ряди цифр. Отримані результати могли бути зумовлені специфікою діяльності дітей дошкільного віку – адже на цьому етапі свого розвитку діти значно рідше оперують цифрами, ніж словами;
- у кількох випадках діти демонструють кращі результати при проведенні методик, що ґрунтуються на зоровому сприйнятті, а в деяких навпаки - при слуховому сприйнятті завдання. Це може свідчити про домінуючий тип сприймання, що в свою чергу визначає особливості розвитку пам'яті;
- у деяких дітей спостерігається нестійкість уваги. Необхідно за допомогою спеціальних вправ та занять допомогти дітям подолати ці труднощі;

Результати дослідження психологічних особливостей пам'яті у п'ятирічному віці дають змогу виявити категорію дітей із низьким та середнім рівнем розвитку пам'яті, скоригувати підготовку дітей до школи для посилення ефективності навчання та більш гармонійного розвитку дитини. Забезпечити своєчасну психокорекційну роботу по стимулюванню розвитку пам'яті як пізнавального процесу, необхідного для забезпечення успішності навчання школяра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1985. – 45 с.
2. Касвінов С. Г. Структура стадії та типи фаз розвитку дитини. // Вісник національного університету ім. В. Н. Каразіна. Психологія. – Харків, 2003. – С. 139-145.
3. Развитие логической памяти у детей: коллективная монография / Под. Ред. А. А. Смирнова. – М., 1976. – 255 с.
4. Рубинштейн С. Л. Память // Психология памяти / Под. Ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М., 1998. – 816с.
5. Шевченко М. Психологічні малюнкові тести для дітей та дорослих / М. Шевченко. – К.: У-Факторія; М.: АСТ МОСКВА; Володимир: ВКТ, 2009. – 128 с.

Піговський М.

Науковий керівник - доц. Петришин Л. Й.

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Профілактика протиправної поведінки неповнолітніх та їх соціальна реабілітація, схильних до девіантної поведінки, які перебувають у закладах інтернатного типу, потребують спільних дій правоохоронних органів, установ системи народної освіти, інститутів соціального захисту і соціальної роботи. Протиправна поведінка - така поведінка особистості, яка порушує встановлені суспільством та закріплені в нормативних документах юридичні норми і об'єктивно наносить шкоду окремим людям, спільнотам, установам, суспільству в цілому. Поняття «протиправна поведінка» поєднує в собі злочинну поведінку, яка зводиться до порушення кримінального (карного) законодавства, і делінквентну - порушення пекарних юридичних норм. Окрім того протиправна поведінка є наслідком неспроможності окремої людини знайти дозволений юридичними нормами спосіб задоволення власних потреб. Причини протиправної поведінки слід шукати в соціальних умовах існування людини і особливостях її особистості, перш за все, її мотиваційної сфери, ціннісних орієнтаціях, особливостях емоційно-вольової сфери. Соціальні проблеми, з одного боку, породжують складні життєві ситуації, при вирішенні яких людина порушує правові норми, з іншого - впливають на формування особистості людини.

Серед соціальних чинників проявів протиправної поведінки можна виділити: загострення соціальних проблем (зниження рівня життя, проблеми зайнятості і працевлаштування, забезпечення житлом тощо); неефективну роботу соціально-культурної сфери, обмежені можливості для змістовного проведення дозвілля; неефективне законодавство; недоліки в роботі правоохоронних органів; кризу системи народної освіти; низький рівень правової, педагогічної культури населення; криміналізацію культури; поширення зловживання алкоголем, наркотичними речовинами; недостатній рівень соціального захисту населення, брак можливостей отримати соціально-психологічну допомогу тощо [1; 2; 3].

Формуванню схильності до протиправної поведінки сприяють виховання за умов криміногенного середовища, в проблемних і кризових сім'ях, відсутність індивідуального підходу до проблемної дитини в навчально-виховних закладах, вплив асоціальних груп [79; 62].

Особистість неповнолітнього у школі інтернаті, схильного до свідомих проявів протиправної поведінки, як правило, характеризується: мотивацією, що передбачає антигромадський засіб задоволення потреб або аномальні потреби; ціннісними орієнтаціями, які допускають порушення норм права та моралі; особливостями інтелекту та емоційно-вольової сфери, що ускладнюють оцінку ситуацій та вибір правомірних засобів поведінки, утримання від асоціальних дій, протистояння тиску оточуючих [1; 4].